

Boris DABOVIĆ

CRKVA SV. GEORGIJA U RADOVANIĆIMA

UVOD

Poluostrovo Luštica, koje sa jugoistočne strane zatvara Bokotorski zaliv, obiluje raznovrsnim spomenicima materijalne kulture. Život na ovom primorskom području začel je veoma rano, o čemu svjedoče brojni arheološki nalazi širom poluostrva, od kojih neki datiraju još iz praistorije. Međutim, ovaj jedinstveni prostor i njegovi vrijedni spomenici vjekovnog graditeljskog, slikarskog i drugog stvaralaštva, široj javnosti ostali su gotovo nepoznati. Nakon katastrofalnog zemljotresa od 15. aprila 1979. godine, zahvaljujući naporima čitave jugoslovenske zajednice i angažovanju Samoupravne interesne zajednice za nauku i kulturu iz Herceg-Novog, kao nosioca posla, i u tom pravcu učinjeni su prvi značajni koraci. Tako je već u prvoj polovini 1984. godine, u okviru Programa sanacije kulturno-istorijskih spomenika, i u ovom dijelu hercegnovske opštine započela sistematska stručna obrada sakralnih objekata. Na samom početku ove značajne akcije ekipe stručnjaka Radne organizacije za projektovanje »Projekt« iz Herceg-Novog arhitektonski je snimila, a zatim i izradila projektnu dokumentaciju za sanaciju i revitalizaciju jedanaest većih i manjih crkava »razbacanih« po starim naseljima, širom najjužnijeg jugoslovenskog poluostrva.

U nastavku ukratko ćemo se osvrnuti na malu crkvicu posvećenu sv. Georgiju u selu Radovanići, koja zbog svoje izvanredne ambijentalne, arhitektonske i kulturno-istorijske vrijednosti, kao i zbog dragocjenog ikonostasa, oslikanog rukom Rafaila Dimitrijevića, jednog od najboljih majstora bokeljske ikonopisne škole, jedinog u cjelosti sačuvanog do naših dana,¹ to sigurno i zaslužuje.

LOKACIJA

U Radovanićima, najvećem selu i nekadašnjem centru Luštičke Opštine,² podignutom u zapadnom dijelu poluostrva, na nad-

¹ Mr Rajko Vujičić, Prilog poznavanju spomenika kulture na Luštici, Zbornik Boka 13—14, Herceg-Novi 1982, str. 419.

² Marija Crnić-Pejović, Organizacija i rad uprave luštičke opštine 1912—1933. godine, Zbornik Boka 17, Herceg-Novi 1985, str. 129.

morskoj visini od oko 150 m, u pitomom i pitoreksnom primorskom ambijentu, među stoljetnim borovima i drugim mediteranskim rastinjem, smjestila se mala crkvena građevina, koja svojim jednostavnim kubusom, skromnih dimenzija, prosto »izranja« iz okolnog terena. Sagrađena je na manjoj zaravni, nedaleko od parohijske crkve sv. Nikole, u neposrednoj blizini puta za selo Brguli. U sklopu većeg kompleksa, jugozapadno od hrama, smještene su još: zemljotresom teško oštećena i napuštena zgrada jedne od najstarijih škola na Luštici i u Boki Kotorskoj, koju treba sanirati i sačuvati od daljeg propadanja i nova dvorazredna područna osnovna škola.

ARHITEKTURA I UNUTRAŠNJA OBRADA

U ovom dijelu ukratko ćemo se osvrnuti na postojeće stanje ovog sakralnog spomenika, zatečeno 25. juna 1984. godine, prilikom arhitektonskog snimanja.

Pošto nema pisanih tragova, tačno vrijeme nastanka crkve sv. Georgija sa sigurnošću se ne može utvrditi. Sudeći po vrijednom ikonostasu, koji je završen 1751. godine i detaljno obrađen u: Prilog poznavanju spomenika kulture na Luštici od Mr Rajka Vujičića,³ može se zaključiti, da je crkva bila sagrađena već u prvoj polovini XVIII vijeka. Da je na ovom prostoru i ranije postojala mnogo starija hrišćanska bogomolja, potvrđuju i danas vidljivi ostaci debljih kamenih zidova, koje je prvi opisao poznati bokeljski ljubitelj starina i strastveni istraživač naše kulturne baštine Mladen Crnogorčević⁴ još krajem XIX vijeka. Međutim za konačno potvrđivanje ove pretpostavke, bilo bi potrebno obaviti detaljne istražne arheološke radove na spomenutom lokalitetu.

Područje Bokokotorskog zaliva, na kojem je crkva sagrađena, bilo je vjekovima izloženo raznim uticajima. Gotovo svi sakralni objekti, nastali duž jadranske obale u to vrijeme, a i ranije, vezivani su, kao po pravilu, za uticaje susjedne Italije ili Vizantije, pa tako primorska crkvena arhitektura, nastala na poluostrvu Luštici, predstavlja u stvari sintezu raznih stilova, kojoj su domaći neimari, urođenom vještinom i vjekovnim iskustvom, dali svoj pečat.

Iako je nastala u doba Mletačke dominacije u Boki Kotorskoj, crkvice sv. Georgija svojom arhitekturom nastavlja tradicije primorskog srednjevjekovnog graditeljstva. Njena prostorna kompozicija je skromna, sa jednostavnim linijama i simboličnom plastikom, a razudjenost joj se svodi samo na mali ispad polukružne apside.

Ukupna dužina ove crkvene građevine sa apsidom iznosi 7 m, a širina 4,05 m, a visina do sljemena 4,28 m. Građevinom dominira

³ Isto kao pod 1.

⁴ Mladen Crnogorčević, Crkve u Luštici, odštampano iz »Prosvjete«, str. 6.

Uz tekstualni dio prilažemo: osnovu, karakteristične presjeke i izgled crkve sv. Georgija u Radovanćima u razmjeri R 1:50, koje je izradio autor teksta, i dokument fotografije, koje je snimio Bogdan Cvjetković, dipl. ing. arh. Oba autora rade u Radnoj organizaciji za projektovanje «Projekt» Herceg- Novi, Spasića i Mašare bb.

PRILOG:

A. Načrti:

1. Osnova prizemlja
2. Podužni presjek
3. Poprečni presjek
4. Zapadni izgled
5. Južni izgled

B. Fotografije:

1. Perspektivni izgled sa zapada
2. Perspektivni izgled sa istoka
3. Pogled na ikonostas
4. Detalj carskih dveri
5. Detalj nadverja i krsta sa raspećem.

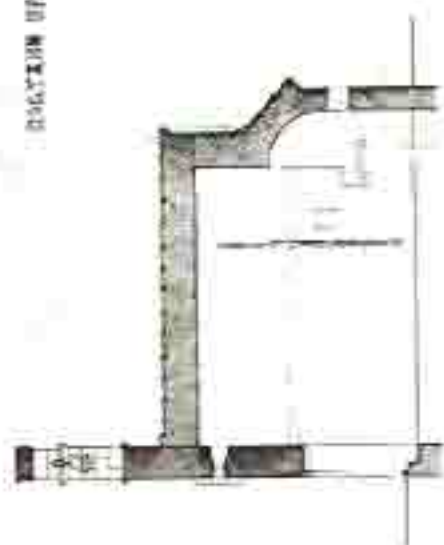
osnova prizemlja

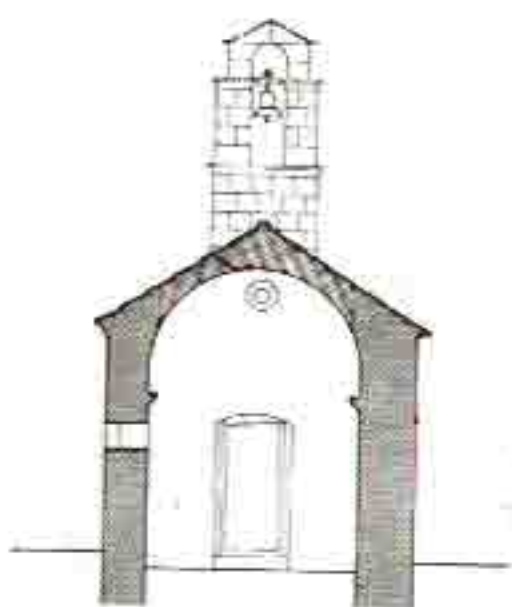
1:50

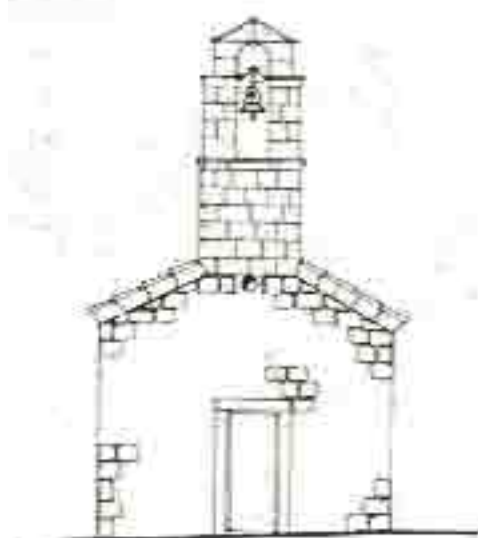
ПОПРЧНА ПРЕСЈЕКА

ПОПРЧНА ПРЕСЈЕКА

ЗАПАДНИ ИСТАС

ЈУЖНИ ИСТАС

